

Оксана Олександрівна КАРПЕНКО

д.е.н., професор,
перший проректор,
Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-
технічний університет імені академіка Юрія Бугая»
ORCID ID: 0000-0003-2943-1982

Світлана Михайлівна БОНЯР

д.е.н., професор,
Декан факультету управління і технологій
Державного університету інфраструктури та технологій
ORCID ID: 0000-0001-8910-7100

Ірина Олексіївна КАРПЕНКО

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інстиімені Ігоря Сікорського»

ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ ЗА МІЖНАРОДНИМИ РЕЙТИНГАМИ

Сьогодні відбувається переосмислення ролі людського капіталу, освіти, науки та знань у розвитку підприємств, регіонів і країн, а також у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки країни. Ці чинники актуалізують проблему визначення поняття «конкурентоспроможність країни» з урахуванням усіх тих нових

змістовних характеристик, які воно набуло за останні роки в рамках сучасної економічної науки.

Метою статті є дослідження підходів до оцінювання конкурентоспроможності національної економіки та динаміки конкурентоспроможності України за різними методиками з метою забезпечення її підвищення

Завдання статті: аналіз поняття конкурентоспроможності національної економіки; дослідження теоретико-практичних засад оцінювання конкурентоспроможності національної економіки; визначення динаміки конкурентоспроможності України за різними підходами з метою її підвищення.

Забезпечення конкурентоспроможності являє собою динамічний процес, який передбачає створення та підтримання конкурентних переваг. Конкурентоспроможність країн оцінюють різні міжнародні організації.

У статті проаналізовано конкурентоспроможність України за Індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index – GCI), який розробляє та оприлюднює Всесвітній економічний форум (World Economic Forum – WEF) та Рейтингом глобальної конкурентоспроможності країн світу (IMD World Competitiveness Ranking), Рейтингом світової цифрової конкурентоспроможності (IMD World Digital Competitiveness Ranking), Всесвітнім рейтингом талантів (IMD World Talent Ranking), які розробляє та оприлюднює Центр всесвітньої конкурентоспроможності Міжнародного інституту менеджменту розвитку (World Competitiveness Center of International Institute for Management Development - IMD WCC).

Враховуючи низькі рейтингові позиції України, доцільно розробити сукупність послідових організаційно-управлінських дій у контексті визначення пріоритетних національних інтересів, проводити постійний моніторинг факторів, які викликають загрози із метою їх своєчасного усунення та нейтралізації.

Пріоритетним напрямом зміцнення конкурентоспроможності національної економіки є посилення інноваційного вектора економічної динаміки як функції поліпшення макроструктурних пропорцій економіки та оптимізації відтворювальних процесів, зокрема – через інструменти інвестиційної, податкової та амортизаційної політики держави і визначення відповідних пріоритетів державної політики нагромадження.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність країни, конкурентне середовище, конкурентна політика, конкурентна перевага, рейтинг конкурентоспроможності, Україна.

Oksana KARPENKO

Doctor of Sciences in Economics, Professor, First Vice-Rector
Higher Educational Institution “Academician Yuriy
Bugay International Scientific and Technical University”
ORCID ID: 0000-0003-2943-1982

Svitlana BONYAR

Doctor of Sciences in Economics, Professor, Dean of the Faculty of
Management and Technologies «State University of Infrastructure and
Technologies» (SUIT) Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001-8910-7100

Iryna KARPENKO

bachelor student,
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

ASSESSING THE COUNTRY’S COMPETITIVENESS BY INTERNATIONAL RATINGS

Today there is a rethinking of the role of human capital, education, science and knowledge in the development of enterprises, regions and countries, as well as in increasing the competitiveness of the national economy. These factors highlight the problem of defining the concept of "competitiveness of the country", taking into account all the new substantive characteristics that it has acquired in recent years in the context of modern economics.

The purpose of the article is to study the approaches of assessing the competitiveness of the national economy and the dynamics of Ukraine’s competitiveness by different methods in order to ensure its improvement

Objectives of the article: analysis of the concept of competitiveness of the national economy; research of theoretical and practical principles of assessing the competitiveness of the national economy; determining the dynamics of Ukraine’s competitiveness according to different approaches in order to increase it.

Ensuring competitiveness is a dynamic process that involves creating and maintaining competitive advantages. Competitiveness of countries is assessed by various international organizations.

The article analyzes the competitiveness of Ukraine according to the Global Competitiveness Index (GCI), developed and published by the World Economic Forum (WEF) and IMD World Competitiveness Ranking, IMD World Digital Competitiveness Ranking, IMD World Talent Ranking, developed and published by the World Competitiveness Center of International Institute for Management Development (IMD WCC).

Given the low rating positions of Ukraine, it is advisable to develop a set of consistent organizational and managerial actions in the context of identifying priority national interests, to constantly monitor the factors that pose threats in order to eliminate and neutralize them in a timely manner.

The priority of strengthening the competitiveness of the national economy is to strengthen the innovation vector of economic dynamics as a function of

improving the macrostructural proportions of the economy and optimizing reproduction processes, in particular - through investment, tax and depreciation policies.

Keywords: competition, competitiveness of the country, competitive environment, competitive policy, competitive advantage, competitiveness ratings. Ukraine.

JEL Classification: D 41, F 12, L 41, O 33

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. У ХХІ столітті спостерігається загострення конкурентної боротьби, посилюється асиметричність економічного розвитку країн світу, відбувається зміна пріоритетів у їх взаємодії. В умовах наростаючих глобальних викликів та загроз об'єктивна оцінка конкурентоспроможності національних економік, із метою розробки напрямів щодо посилення її рівня, повинна стати магістральним напрямом у державній політиці кожної країни [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних основ конкурентоспроможності, сучасних форм конкуренції, міжнародного конкурентного середовища, аналізом чинників, переваг та недоліків забезпечення високої конкурентоспроможності країн займалися багато іноземних вчених, серед яких слід виділити Майкла Портера [4-6]. Дослідженням конкурентоспроможності займалися вітчизняні вчені, такі як: Н.С. Шелемба, О.С. Хринюк [1], Н.І. Горбаль, О.Ю. Григор'єв, А.Ю. Козачук, Н.Ю. Козачук [2], Н.П. Тарнавська [3], Л.Л. Марчук [8], Я.Б. Базилюк [9], І.Ю. Гришова [10-13], В.М. Бондаренко [10], С.С. Стоянова-Коваль [11], Т.Л. Шестаковська [12-13], О.В. Глушко [13], Л.Л. Антонюк [14], В.В. Мерчанський, В.М. Клочко, І.М. Клочко [15], В.Є. Хаустова, Є.М. Крячко, Т.В. Колодяжна [16], М.І. Синюченко [17], І.М. Севрук, А.С. Тропиніна [19], Л.П. Артеменко, К.Ю. Нагорна [22], Л.М. Побоченко [35] та інші вчені.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Разом із тим потребують перегляду концепції поняття «конкурентоспроможність» в національних масштабах, чим обумовлена необхідність подальшого наукового осмислення зазначеного питання і напрацювання практичних рекомендацій для пошуку нових ключових компонентів успішного функціонування держави як елемента світової макросистеми.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження методів оцінювання конкурентоспроможності національної економіки та динаміки конкурентоспроможності України за різними методиками з метою забезпечення її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш значимі результати досліджень щодо визначення поняття «конкурентоспроможність країни» та напрямів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки отримали науково-дослідні центри Європи та США, а саме:

- дослідницька група, яку очолює професор Гарвардського університету М. Портер (США), щодо аналізу конкуренції на міжнародних ринках, між країнами/регіонами. М. Портер розробив теорію конкурентних переваг країн;

- школа досліджень під керівництвом професора А. Ругмана (Канада) із розробками управлінських стратегій підвищення конкурентоспроможності різних об'єктів;

- група дослідників під керівництвом професора Реддінського університету Дж. Даннінга (Великобританія), яка займається впровадженням «шляху інвестиційного розвитку націй»;

- Міжнародний інститут менеджменту розвитку (IMD) під керівництвом професора Університету Лозани С. Гареллі, який проводить комплексний аналіз конкурентоспроможності країн за певними критеріями та надає рекомендації для покращення рейтингу країнам з низьким рейтингом [2].

Існує багато визначень поняття «конкурентоспроможність країни» (табл. 1).

За М. Портером, міжнародна конкурентоспроможність країни проявляється лише в тих галузях економіки, де ця країна має конкурентні переваги. Підхід М. Портера значною мірою засновується на екстраполяції корпоративних стратегій до національної економіки загалом та відносить на перший план потребу забезпечення корпоративної конкурентоспроможності та орієнтацію державного регулювання на розвиток відповідних «національних факторів». Головними постулатами концепції М. Портера є твердження: «Національне процвітання не успадковується - воно створюється» і «єдина розумна концепція конкурентоспроможності на національному рівні - це продуктивність праці» [4].

Таблиця 1

Визначення поняття «конкурентоспроможність країни»		
Джерело	Рік	Визначення
Комісія з питань конкурентоспроможності при Президентів США	1985	«здатність країни в рамках вільних і справедливих ринкових умов виробляти товари/послуги, що відповідають вимогам міжнародного ринку»
Рада з конкурентоспроможності при Президентів США	1992	«здатність виробляти товари і послуги, відповідні попиту на міжнародних ринках, забезпечуючи в той же час громадянам високий рівень життя і можливість його забезпечення в довгостроковій перспективі»
Всесвітній економічний форум	1996	«здатність країни досягти високих темпів збільшення приросту ВВП»
Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)	1996	«підтримку здатності підприємств, регіонів, країн і наднаціональних регіонів, будучи відкритими для міжнародної конкуренції, зберігати відносно високий рівень доходів і зайнятості населення»
Міжнародний інститут менеджменту розвитку (IMD)	2003	«сферу економічних знань, де аналізуються факти і політика, які формують здатність країни створювати і підтримувати умови для створення додаткової вартості підприємствами і вищий рівень добробуту населення»

Джерело: складено за [3]

Виходячи з напрацьованого матеріалу, М. Портер побудував логічний ланцюжок: якщо існують конкурентоспроможні вітчизняні компанії, то вони формують конкурентоспроможні галузі економіки

країни, які, в свою чергу, підтримують загальну конкурентоспроможність держави на світових ринках. Тому в якості критерію конкурентоспроможності країни було обрано частку країни у світовому експорті по кожному типу товару. Під конкурентоспроможністю держави стали розуміти її експортну конкурентоспроможність, що виражається через зовнішньоекономічну діяльність компаній. Таким чином, Портер акцентував увагу не на економіці в цілому, а на певних галузях і підгалузях економіки, а основним показником досягнутого «успіху» була частка експортованого товару в загальносвітовому експорті даного виду товару, який був вироблено за допомогою місцевого капіталу. Усі дані товари були згруповані за галузевою ознакою в 16 секторів (кластерів), розділених на три великі групи: базові галузі, галузі промисловості та підтримуючі галузі, кінцеве споживання та сфера послуг. У результаті проведеного аналізу було виявлено закономірність - для кожної з десяти досліджуваних країн виявлено характерний набір з 3-6 найбільш конкурентоспроможних секторів [5-6].

Одним з результатів досліджень М. Портера стало створення ромба конкурентних переваг, що складається з 4-х детермінант, які визначають конкурентоспроможність країн у світовому господарстві - так званий «діамант Портера».

Так, за М. Портером основними властивостями національної конкурентоспроможності (детермінантами) є [7]:

1. Факторні умови (кваліфікована робоча сила певного профілю або інфраструктура), які необхідні для успішної конкуренції в даній галузі.

2. Умови попиту, тобто який попит існує на продукцію чи послуги, що пропонуються даною галуззю, на внутрішньому ринку.

3. Споріднені та підтримуючі галузі, тобто наявність або відсутність у країні споріднених чи підтримуючих галузей, конкурентоспроможних на міжнародному ринку.

4. Стратегія, структура та конкуренція фірм, тобто умови в країні, які визначають те, як утворюються та керуються фірми, і характер конкуренції на внутрішньому ринку.

5. Дві змінні, які не є детермінантами, але суттєво впливають на обставини у країні – це випадкові події та дії уряду.

М. Портером було встановлено, що найбільш конкурентоспроможні галузі розвивалися не поодиночці, а у взаємодії з низкою споріднених галузей, завдяки чому зміцнювалися контакти між діловими колами, що прискорювало процес винаходу та впровадження інновацій. Групи конкурентоспроможних суміжних

галузей господарства були названі М. Портером промисловими кластерами, в яких за твердженням М. Портера створюються найкращі умови для підвищення конкурентоспроможності, оскільки кластери мають найбільш розвинені детермінанти конкурентоспроможності.

Також над розвитком теорії конкурентоспроможності країн активно працює багато українських науковців. Так, Л.Л. Марчук характеризує конкурентоспроможність держави у двох основних напрямках із врахуванням безпекових факторів у сфері зовнішньоекономічних зв'язків:

- здатності суб'єкта господарювання забезпечити збалансованість своїх зовнішніх пропорцій та уникнути тих обмежень, що зумовлюються зовнішньою сферою;

- потенціалі держави самостійно утворювати поліпшення своїх світогосподарських зв'язків [8].

Вияв безпекових факторів вбачається у моніторингу драйверів оптимальності балансу внаслідок зовнішньоторговельних операцій, що виділяє їх структурну складову стратегічного розвитку національної економіки в довгостроковій перспективі та стабільну конкурентоздатність держави [8].

На думку Я.Б. Базилюк, нераціональною з точки зору забезпечення довгострокової конкурентоспроможності національної економіки є «гра з нульовою сумою», яка є найбільш поширеною стратегією багатьох країн та компаній у сучасних міжнародних економічних відносинах [9].

У наукових працях [10-13] конкурентоспроможність національної економіки визначено економічною категорією, під якою розуміють динамічний стан суспільних відносин у державі щодо забезпечення умов стабільного підвищення ефективності національного виробництва, адаптованого до змін світової кон'юнктури та внутрішнього попиту на основі розкриття національних конкурентних переваг і досягнення кращих, ніж у конкурентів, соціально-економічних параметрів, увага акцентується на фактори економічної безпеки, що визначають захист економічних інтересів національних товаровиробників та потенціал виходу на світові ринки. Конкурентоспроможність національної економіки в цьому контексті безпосередньо залежить від ринкової вартості вітчизняного бізнесу та ефективності діяльності товаровиробників на внутрішньому та зовнішньому ринках, проте формується під впливом суспільних відносин та необхідністю урахування соціально-економічних параметрів розвитку.

Безпосередній зв'язок між конкурентоспроможністю національної економіки, економічною безпекою та національними інтересами вивчає Л.Л. Антонюк. За визначенням дослідниці, міжнародна конкурентоспроможність країни визначається її здатністю створювати таке національне бізнес-середовище за умов вільного і справедливого ринку, в якому вітчизняні товаровиробники можуть постійно розвивати свої конкурентні переваги та займати й утримувати стійкі позиції на певних сегментах світового ринку. Це відбувається завдяки: потужному економічному потенціалу, що забезпечує динамічне зростання економіки на інноваційній основі; розвинутій системі ринкових інститутів; володінню значним інтелектуальним капіталом та інвестиційними ресурсами; гнучкому реагуванню на зміни світової кон'юнктури та, відповідно до цього, диверсифікації виробництва. При цьому спостерігається максимальне відстоювання реалізації національних інтересів заради економічної безпеки та високих стандартів життя населення [14].

Автори праці [15] під конкурентоспроможністю країни розуміють здатність економіки однієї країни конкурувати з економіками інших держав за рівнем ефективного використання національних ресурсів, підвищенням продуктивності народного господарства і забезпеченням на цій основі високого та постійного зростаючого рівня життя населення.

Разом з різноманітністю визначень поняття «конкурентоспроможність країн» у теорії та практиці пропонувалися й різноманітні підходи до її оцінки, що формувалися під впливом розвитку як економічної теорії, так і систем статистичного збирання та обробки інформації по країнах світу, обчислюваних систем.

Загалом можна виділити чотири етапи розвитку методології оцінки конкурентоспроможності країн світу.

- I етап – 60-ті роки XX ст. (Р.Фармер, Б.Річмен) - використання матричного підходу для ранжування країн за їх конкурентоспроможністю;

- II етап – 70–80-ті роки XX ст. (Європейський форум з менеджменту розвитку) - застосування факторного підходу до аналізу відносних позицій країн у світовій економіці, що передбачає угруповання широкого переліку статистичних показників, у тому числі, галузевої статистики та експертної оцінки всіх факторів;

- III етап – 80–90-ті роки XX ст. (Всесвітній економічний форум, Міжнародний інститут менеджменту розвитку) - використання індексного підходу до аналізу конкурентоспроможності, що базується як на статистичних даних, так і на даних опитувань, які

використовують велику кількість макроекономічних, соціально - політичних і юридичних показників, а також інших глобальних індексів;

• IV етап – з початку XXI ст. (Корейський інститут дослідження промислової політики (КІДПП)) - застосування емпіричних методів при відборі показників і оцінці важливості факторів конкурентоспроможності [16].

Проте було б невірно як методологічно, так і практично розглядати проблему забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у відриві від впливу зовнішніх факторів, пов'язаних із взаємодією національних економік між собою. Інтегруючись в міжнаціональні економічні об'єднання, країни переслідують мету більш ефективно використати як власні конкурентні переваги (чи то потенційні можливості), так і скористатися конкурентними перевагами інших країн. Аналізуючи сучасний рівень наукового дослідження проблеми конкурентоспроможності національної економіки та її забезпечення, можна зробити висновок, що в цілому економічна наука виробила обґрунтовані методологічні підходи до її пізнання і реалізації [1].

Динамічність, непередбачуваність і хаотичність сучасного світу призводять до кардинальних змін у системі конкурентних переваг. На перший план виходять інноваційність, ступінь залучення надбань науково-технічного прогресу і людський потенціал як вирішальні чинники забезпечення високих конкурентних позицій країни.

Інноваційний фактор – найновіший та водночас найголовніший фактор конкурентоспроможності на сьогодні. Це спричинено тим, що інновації забезпечують набагато вищий рівень віддачі, ніж просте залучення додаткових ресурсів [17]. Підсилити відповідний ефект здатні технології. Сучасний досвід країн доводить, що запорукою національної конкурентоспроможності є прогресивна технологічна база, завдяки якій відбувається трансформація виробничого процесу для отримання якіснішого і привабливішого продукту. На окрему увагу заслуговують інформаційно-комунікаційні технології. Їх широке впровадження не тільки внесло мобільність і гнучкість в діяльність фірм, а й зробило час і рівень використання інформації істотними факторами успішного розвитку держави. У таких умовах підвищується цінність і людського потенціалу. Рівень освіти та професійної кваліфікації населення визначає здатність країни до створення інноваційної продукції та підвищення продуктивності праці [18]. Але важливо зазначити, що потрібно не лише вміти створювати умови для талановитих працівників, але й втримувати їх в межах держави.

Зіставлення всіх цих факторів дозволяє виявити ще один вагомий чинник забезпечення конкурентоспроможності – інституційний. Діяльність держави, науково-дослідних інститутів і транснаціональних компаній здатна як закріпити і посилити позитивний результат впливу усіх перелічених вище факторів створенням відповідного середовища, так і звести його до мінімуму неефективністю власних дій. Особливо це стосується розвитку підприємницької діяльності. Високі адміністративні бар'єри та несприятливі умови для ведення бізнесу значно знижують цю активність у країні. Це призводить до втрати вагомих конкурентних переваг і послаблення позицій на глобальному ринку.

Відповідну взаємодію факторів можна навести у вигляді схеми, яка дозволяє чітко систематизувати основні чинники формування національної конкурентоспроможності (рис. 1).

Усі зазначені фактори важливі для конкурентоспроможності й економічного зростання і перебувають у прямій залежності один від одного. Наприклад, від якості людського капіталу залежить інноваційна складова виробництва. Водночас підвищити професійну майстерність можливо за рахунок підтримки відповідних інститутів і покращення якості освіти шляхом соціально-орієнтованої державної політики.

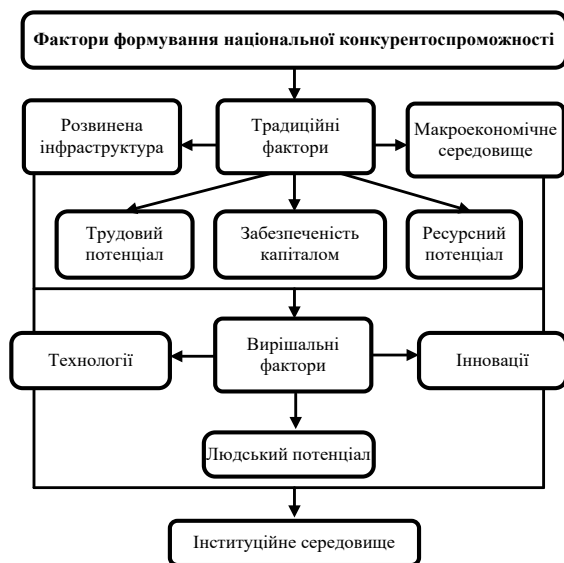

Рис. 1. Система факторів формування конкурентоспроможності країни [19]

Таким чином, конкурентоспроможність національної економіки залежить від комплексної системи факторів, що значно ускладнює її оцінку. Одним із найзручніших і найефективніших інструментів визначення конкурентоздатності держави є аналіз її позицій у глобальних рейтингах конкурентоспроможності. Це дає змогу оцінити поточний стан відносин країни з іншими, виокремити сильні та слабкі сторони її економіки, а також знайти шляхи посилення конкурентних переваг. Останнім часом з'являється все більше інформації про ранжирування країн світу на основі індексів, які оцінюють окремо бізнес-клімат, рівень економічної свободи, якість і ефективність державного управління, ступінь глобалізації економіки, рівень розвитку людського потенціалу, корумпованості суспільства та інші чинники, які мають вагомий вплив на сукупну конкурентоспроможність національної економіки.

Оцінка конкурентоспроможності країн здійснюється різними міжнародними організаціями. Одним із найбільш відомих є Всесвітній економічний форум (World Economic Forum – WEF) – незалежна міжнародна організація, яка розробила і впровадила методику вимірювання конкурентоспроможності країн.

Понад чотири десятиліття WEF вивчає конкурентоспроможність країн. Через щорічні глобальні звіти та серії доповідей досліджуються фактори, які дозволяють національним економікам світу досягти стійкого зростання і довгострокового благополуччя. Результати оцінки щорічно публікуються в доповідях WEF (The Global Competitiveness Report) [2].

Методика WEF постійно модифікується відповідно до змін та ускладнень макро- і мікроекономічної ситуації. Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index – GCI), який розробив для WEF професор К.Сала-і-Мартін і вперше представив на Форумі у січні 2005 р., неодноразово досліджували провідні науковці, серед яких варто назвати: Дж. Бланке, Т. Гейгера, М. Дрзенік Хану, С. Західі, І. Міа, Л.Д. Тайсон, Р. Хаусмана. Однак, незважаючи на значний науковий доробок, ця проблематика все ще залишається відкритою для подальших досліджень [2].

У 2018 р. WEF змінив методологію розрахунку GCI [20]. Новий Глобальний індекс конкурентоспроможності 4.0 мав, як і раніше, 12 компонентів, але ці компоненти було змінено та присвоєно нові назви. Кількість індикаторів зменшилась від 114 до 98, з яких 64 індикатори були новими. Їх розраховували на основі статистичних даних та опитувань [21]. У свою чергу, дані для обчислення індикаторів поділяли на дві групи:

1. ті, які збирають у результаті опитування респондентів (менеджерів вищої ланки, різних за розміром і галузями компаній) у кожній з досліджуваних країн;

2. ті, що представляють економічні, технічні, соціальні та інші статистичні показники, що характеризують аналізовану країну (наприклад, рівень інфляції, обсяг ВВП і державного боргу і т.д.).

Відповідно до зміненої методології розрахунку GCI 4.0, яка охоплює 140 країн, лідерами в 2018 р. стали США, Сінгапур, Швейцарія, Німеччина та Японія. До десятки найконкурентоспроможніших також увійшли Нідерланди, Гонконг, Великобританія, Швеція і Данія [20]. У 2019 році Сінгапур посів перше місце, обігнавши лідера торішнього рейтингу США, які посіли друге місце. Трійку лідерів закрити Гонконг, який у 2018-му році займав 7-му позицію. На 4-му місці Нідерланди, які повернулися до п'ятірки лідерів. На 5-му місці Швейцарія, яка з 2012 по 2017 рр. очолювала рейтинг, а в 2018 році відкотилася до 4-го місця. Загалом у рейтингу 2019 року значиться 141 країна. Замикають список Конго, Ємен та Чад [21].

Динаміка позицій України за GCI в 2005-2019 рр. наведена на рис. 2.

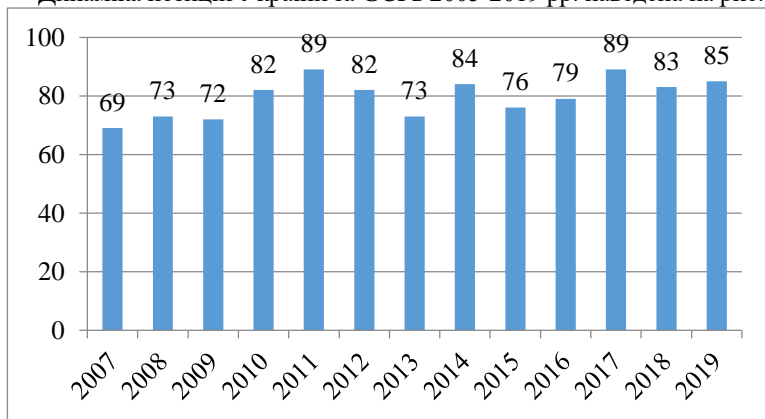

Рис. 2. Динаміка позицій України за GCI [побудовано за даними 22]

У порівнянні з позицією у 2018 році Україна в 2019 році втратила за рік дві позиції, оскільки у 2018 році займала 83 місце. Однак, показник індексу залишився незмінним на рівні 57,0 балів.

Сильними сторонами конкурентоспроможності України за глобальним індексом конкурентоспроможності є:

1. значний потенціал до розвитку інноваційної діяльності (60 місце);

2. великий розмір ринку (47 місце в рейтингу);
3. розвинена інфраструктура у порівнянні із іншими країнами у рейтингу (57 місце);
4. розвиток навичок у професійному спрямуванні (44 місце).
5. значний рівень вищої освіти та професійної підготовки (59 місце).

Ці фактори є важливими конкурентними перевагами України, оскільки наявність цих передумов може гарантувати успіх у сучасному світі та сформувати конкурентоспроможний ринок, що сприятиме інтеграційним процесам України [23].

Слабкі сторони конкурентоспроможності негативно впливають на позицію у світових рейтингах.

До таких факторів відносяться:

1. медицина та охорона здоров'я (101 місце);
2. низький інституціональний розвиток (104 місце);
3. макроекономічна стабільність (133 місце).

Для того, щоб досягнути конкурентної переваги Україні необхідно провести ряд заходів на рівні країни, що включають: зменшення впливу ризиків, які вимагають швидкого та ефективного реагування на проблемні питання, у тому числі превентивні заходи; адаптація до змін та тенденцій на світовій арені; стимулювання розвитку внутрішнього середовища; збалансований розвиток усіх сфер діяльності; розвиток виробництва та надання послуг з високою доданою вартістю.

У 2020 році WEF припинило складання рейтингів глобального Індексу конкурентоспроможності, замінивши щорічне видання спеціальним. Так, у представленому Всесвітнім економічним форумом 16 грудня 2020 року виданні «Доповідь про глобальну конкурентоспроможність. Спеціальний випуск 2020: Як країни просуваються на шляху до одужання/The Global Competitiveness Report, Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery запропоновано докладний опис пріоритетів відновлення і відродження конкурентоспроможності, а також розгляд питань переходу до нових економічних систем, які поєднують в собі «продуктивність», «особистість», а також цілі «планети» [24].

Заплановано, що Всесвітній економічний форум проведе серію громадських діалогів для розробки нових критеріїв, стандартів і дій для побудови нових економічних моделей, що поєднують продуктивність, стійкість і загальне процвітання.

Альтернативою Індексу глобальної конкурентоспроможності, що публікується Всесвітнім економічним форумом, є інша методика, яка

пропонується Міжнародним інститутом менеджменту розвитку (International Institute for Management Development – IMD), що базується в Лозанні (Швейцарія). Центр всесвітньої конкурентоспроможності IMD (IMD World Competitiveness Center - WCC) розробляє та оприлюднює Рейтинг глобальної конкурентоспроможності країн світу (IMD World Competitiveness Ranking), Рейтинг світової цифрової конкурентоспроможності (IMD World Digital Competitiveness Ranking), Всесвітній рейтинг талантів (IMD World Talent Ranking) [25].

Рейтинг глобальної конкурентоспроможності країн світу (IMD World Competitiveness Ranking) – щорічне глобальне дослідження та рейтинг країн світу, що його супроводжує, за рівнем економічної конкурентоспроможності за версією IMD. Рейтинг розраховується за методикою IMD та випускається в рамках серії доповідей про світову конкурентоспроможність IMD World Competitiveness Yearbook.

Кожна країна в рейтингу оцінюється на основі аналізу 333 критеріїв за чотирма основними показниками ключових аспектів економічного життя країни, що містять, у свою чергу, по п'ять субфакторів (разом 20) [26]:

1. Стан економіки (внутрішня економіка, міжнародна торгівля, іноземні інвестиції, зайнятість, ціни).
2. Ефективність уряду (державні фінанси, фіскальна політика, інституції, господарське законодавство, громадський устрій).
3. Ефективність бізнесу (продуктивність, ринок праці, фінанси, практика управління, відносини і цінності).
4. Стан інфраструктури (базова інфраструктура, технологічна інфраструктура, наукова інфраструктура, здоров'я і навколишнє середовище, освіта).

У Рейтингу глобальної конкурентоспроможності країн світу (IMD World Competitiveness Ranking-2021) представлені дані 64 країн світу. На першому місці – Швейцарія, на другому – Швеція, третє місце належить Данії, а четверте – Нідерландам. У свою чергу, Сінгапур, який був першим у 2019 та 2020 роках, опинився на п'ятому місці. Визначальними факторами конкурентоспроможності стали наявність інновацій, цифровізація, підтримуюча політика та соціальна згуртованість.

У 2021 році рейтинг висвітлює економічний вплив пандемії в усьому світі. У звіті зазначено, що такі якості, як інвестиції в інновації, цифровізація, соціальні виплати та лідерство, що призводить до соціальної згуртованості, допомогли економіці краще пережити кризу,

дозволивши їм зайняти вищі позиції в рейтингу конкурентоспроможності [27].

Одна з основних тенденцій, виявлена в результатах цього року, полягає в тому, що країни, які створили собі певний економічний буфер до пандемії, були кращими, і це сталося, незважаючи на рівень їх захворюваності.

Загалом команда Всесвітнього центру конкурентоспроможності IMD відзначила такі тенденції в усьому світі:

1) Інновації є основою довгострокової продуктивності, а освіта та інші фактори стимулюють як продуктивну робочу силу, так і дослідження (Швейцарія, країни Північної Європи та Сінгапур займають лідируючі позиції за цим фактором).

2) Розвинені в цифровому відношенні економіки, які плавно перейшли до «роботи з дому», процвітали порівняно зі своїми аналогами (лідирує Сінгапур, за ним йдуть Нідерланди, Швеція, Фінляндія та США).

3) Економіка, яка забезпечує ефективність уряду завдяки потужній мережі соціального захисту, включаючи допомогу по безробіттю, відновилася швидше.

4) Інфраструктура охорони здоров'я також вплинула, і в ній переважають багаті країни з сильною соціальною мережею (Швейцарія, країни Північної Європи та Сінгапур займають провідні позиції) [27].

Динаміка місця України у цьому рейтингу та за чотирма основними показниками ключових аспектів економічного життя країни наведена на рис. 3.

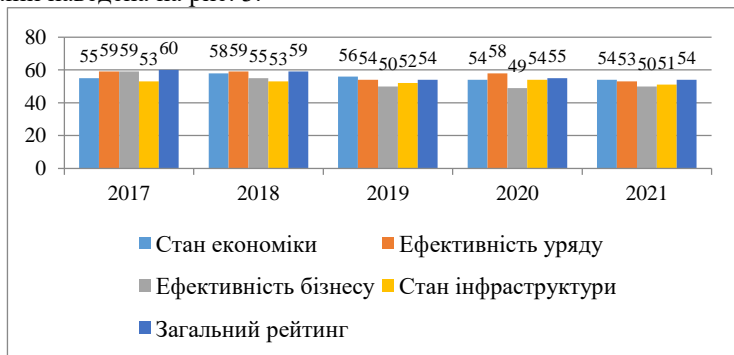

Рис. 3. Місце України в рейтингу глобальної конкурентоспроможності та за чотирма основними показниками ключових аспектів економічного життя країни за версією IMD [побудовано за даними 28]

У 2019 р. Україна посіла 54-е місце, піднявшись у рейтингу на п'ять позицій. У 2020 році України знизилася у рейтингу на одну позицію. А у 2021 році знову посіла 54-е місце.

Серед чинників, що підвищують місце України в рейтингу, у групі економічних факторів є міжнародна торгівля (38-е місце), у групі ефективності уряду – фіскальна політика (24-е місце), у групі ефективності бізнесу – відносини та цінності (34-е місце), у групі стану інфраструктури – освіта (40-е місце).

Серед чинників, які знижують місце України в рейтингу, у групі економічних факторів є внутрішня економіка (57-е місце), у групі ефективності уряду – інституції (59-е місце), у групі ефективності бізнесу – фінанси (64-е місце), у групі стану інфраструктури - здоров'я і навколишнє середовище (61-е місце).

Рейтинг світової цифрової конкурентоспроможності (IMD World Digital Competitiveness Ranking) проводиться IMD з 2017 року. У дослідженні оцінюється швидкість технологічних перетворень, які відбуваються в країнах, тим самим допомагаючи формувати управлінські рішення державної політики у сфері конкурентоспроможності національної економіки, а також стратегічних бізнес-рішень. Метою рейтингу цифрової конкурентоспроможності є оцінка рівня сприйняття країною цифрових технологій, що ведуть до трансформації в урядовій практиці, бізнес-моделях і суспільстві в цілому. У 2021 році дослідження охоплювало 64 країни, кожна з яких в рейтингу оцінювалась на основі аналізу 50 індикаторів за трьома основними показниками [29]:

1. Індикатор «рівень якості освіти, знань та навичок, рівень кваліфікації робочої сили» - показники, які відносяться до нематеріальної інфраструктури і характеризують процес цифрової трансформації через відкриття, розуміння та вивчення нових технологій, у т.ч. субіндикатори: «здібність»; «підготовка та освіта»; «наукова концентрація».

2. Індикатор «розвиток цифрових технологій» - показники оцінюють загальний контекст, завдяки чому забезпечується впровадження та розвиток цифрових технологій (технологічне регулювання, наявність капіталу для інвестування в технологічну інфраструктуру тощо), у т.ч. субіндикатори: «регулювання»; «капітал»; «розвиток технологій».

3. Індикатор «готовності до майбутнього використання цифрових технологій урядом, бізнесом та суспільством в цілому» - показники, які оцінюють рівень прийняття технологій урядом,

бізнесом та суспільством в цілому, у т.ч. субіндикатори: «адаптивність»; «бізнес-активність»; «ІТ інтеграція».

Останнє цифрове дослідження Всесвітнього центру конкурентоспроможності IMD (WCC) показало, що США і Китай проводять радикально різні стратегії цифрової трансформації в бізнесі, уряді та суспільстві. США очолюють рейтинг цифрової конкурентоспроможності IMD четвертий рік поспіль. За цей час Китай піднявся на 15 позицій, з 30-го на 15-е [30].

Цифрові рейтинги, засновані на сукупності даних і відповідей на опитування від представників бізнесу та уряду, допомагають урядам і компаніям зрозуміти, куди спрямувати свої ресурси та які найкращі методики можуть бути використані під час цифрової трансформації.

Економіка та компанії все більше усвідомлюють, що вони повинні йти на випередження, знаходячи свої конкурентні переваги, коли мова йде про вигоду від цифрової економіки, керованої даними, як виробники, інноватори та експортери.

Динаміка місця України за Рейтингом світової цифрової конкурентоспроможності та трьома основними показниками його ключових аспектів наведена на рис. 4.

За Рейтингом світової цифрової конкурентоспроможності у 2021 р. Україна перемістилася на 54-е місце. Підвищення місця України в рейтингу забезпечено зростанням за трьома основними показниками. Так, за індикатором «рівень якості освіти, знань та навичок, рівень кваліфікації робочої сили» спостерігається зростання на 1 позицію, тобто 37-е місце, у т.ч. субіндикатори: «здібність» – зростання, 46-е; «підготовка та освіта» – зростання, 18-е; «наукова концентрація» – зниження, 55-е місце. Спостерігається зростання за індикатором «розвиток цифрових технологій» на 1 позицію, тобто 58-е місце, у т.ч. субіндикатори: «регулювання» – зростання, 46-е; «капітал» – зростання, 55-е; «розвиток технологій» – зростання, 57-е. За індикатором «готовності до майбутнього використання цифрових технологій урядом, бізнесом та суспільством в цілому» спостерігається зростання на 3 позиції, тобто 58-е місце, у т.ч. субіндикатори: «адаптивність» – зростання, 56-е; «бізнес-активність» – зростання, 45-е; «ІТ інтеграція» – зростання, 61-е місце.

До сильних сторін країни віднесені можливості розпочати бізнес, швидкість Інтернет підключень, е-демократія, використання великих даних та якість навчання.

До слабких сторін України віднесено захист прав на інтелектуальну власність, насамперед існування піратства, банківські і

фінансові сервіси, високі інвестиційні ризики, а також рівень кібербезпеки.

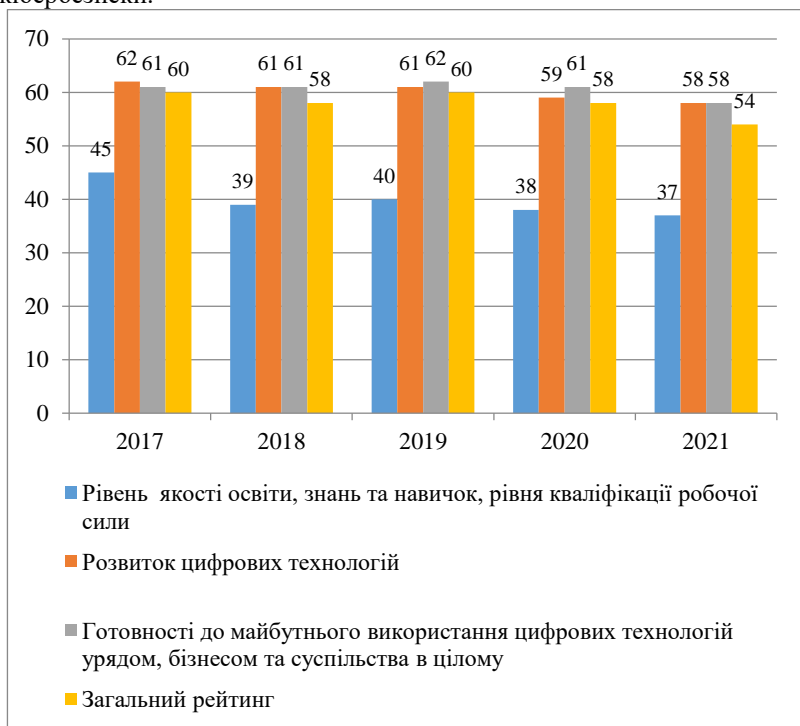

Рис.4. Динаміка місця України за Рейтингом світової цифрової конкурентоспроможності та трьома основними показниками його ключових аспектів [побудовано за даними 31]

Мотивація людей до роботи під час пандемії виявилася вирішальним чинником економічного успіху, про що свідчить Всесвітній рейтинг талантів IMD 2021 [32].

Сьогодні працівників все більше мотивує висока якість життя, гнучкий графік роботи та можливість навчання без відриву від виробництва, тоді як раніше винагорода була рушійною силою їхнього бажання залишитися на роботі [33].

Це один з основних висновків Всесвітнього рейтингу талантів IMD 2021 року, який щорічно оцінює мотивацію працівників, якість життя та навчання співробітників за трьома напрямками:

1) інвестиції та розвиток – вимірювання ресурсів, виділених на вирошування вітчизняної робочої сили;

2) привабливість - ступінь, в якому економіка приваблює іноземні та утримує місцеві таланти;

3) готовність - якість навичок та компетенцій, що є у кадровому резерві країни.

З погляду загального позиціонування Швейцарія посідає 1-е місце (п'ятий рік поспіль), Швеція - 2-е (піднявшись з 5-го місця у 2020 році у тому ж рейтингу), а Люксембург - 3-е (також 3-е місце 2020 року). Сама мотивація працівників виявилася найвищою в Данії, за нею слідує Норвегія, потім Австрія.

Дослідники WCC запитали керівників компаній у 64 країнах, наскільки високою вони вважають мотивацію працівників. Взятий як медіанний показник для 10 провідних економік змінився з 6,1 до 7,5 у період між 2020 та 2021 роками. Найменш конкурентоспроможні щодо талантів економіки продемонстрували зниження мотивації. У 2020 році медіанна відповідь складала 5,7 проти 5,3 2021 року.

Результати 2021 року висвітлюють проблеми та рішення, пов'язані зі створенням робочих місць та повторною зайнятістю в той час, коли працівники в США все частіше не хочуть погоджуватися на роботу, принаймні із зарплатою, що існувала до COVID.

У Всесвітньому рейтингу талантів 2021 (IMD World Talent Ranking-2021) представлені дані 64 країн світу. Динаміка України за Всесвітнім рейтингом талантів та трьома основними показниками його ключових аспектів наведена на рис. 5.

За Всесвітнім рейтингом талантів у 2021 р. Україна перемістилася на 46-е місце. Зниження місця України в рейтингу викликано зниженням за показником привабливості, хоча за показником готовності спостерігається зростання, а за показником інвестицій та розвиток – змін не відбулося.

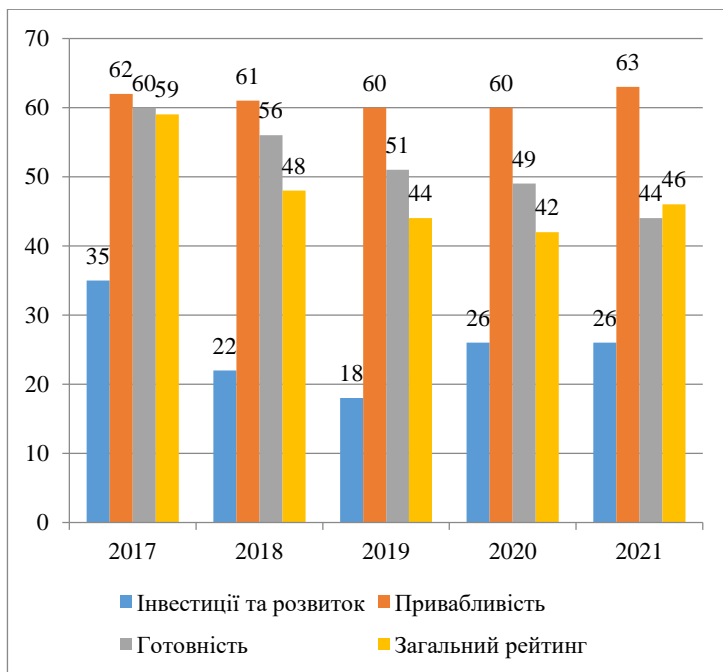

Рис. 5. Динаміка України за основними показниками Всесвітнього рейтингу талантів [побудовано за даними 34]

Розвиток технологій змінює профіль необхідних талантів і їх основні компетенції, роблячи ключовими незвичайне поєднання технічних і соціальних навичок. Продумана політика в галузі освіти і підготовки фахівців під нові потреби бізнесу є основою успішного розвитку країни. Ключовим фактором успіху є співпраця між державними органами, бізнесом і освітніми установами. Від цього залежить швидкість реформування системи освіти і розробка політики в області зайнятості [35].

На основі рейтингів Міжнародного інституту менеджменту розвитку у 2021 році визначено, що серед викликів, які нині стоять перед нашою країною, є контроль над епідемією коронавірусу, замороження збройного конфлікту на сході України, сприяння економічному відновленню та впровадженню приватно-державного партнерства (особливо для інфраструктурних проєктів), запуск повномасштабного ринку енергетики та землі, а також активізація внутрішнього фондового ринку та накопичувальної пенсійної системи.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Визначено, що конкурентоспроможність національної економіки є комплексним багатоаспектним поняттям. Особливої актуальності аналіз рівня конкурентоспроможності економічних систем набуває в умовах розвитку економіки з ознаками транзитивності, що спонукає зростання впливу негативних зовнішніх тенденцій, у тому числі геосоціальних, гео економічних та геополітичних.

Встановлено, що задля забезпечення конкурентоспроможності країнам слід забезпечувати швидке реагування на нестабільну економічну ситуацію; розвивати інфраструктуру; сформувати стійку законодавчу базу; створити сприятливе економічне середовище для прямого іноземного інвестування; стимулювати приватні заощадження та внутрішні інвестиції; підтримувати відповідність між рівнем заробітної плати, продуктивністю та оподаткуванням; забезпечувати відкритість діяльності уряду та адміністрації; сприяти розвитку середнього класу; інвестувати в освіту; забезпечувати баланс між національними особливостями та глобалізацією економіки для зростання багатства із збереженням системи цінностей громадян. Крім цього, для підвищення конкурентоспроможності країнам необхідно формувати незалежну від зовнішніх та внутрішніх негативних впливів економіку; підтримувати інноваційний розвиток, швидко реагувати на зміни у середовищі; сповідувати людиноцентричний підхід до економічного розвитку тощо.

Доведено, що саме конкуренція є потужним стимулом розвитку економіки будь-якої країни, а оцінка країн за різними показниками конкурентоспроможності та визначення їх рейтингу є одним з інструментів формування державної політики та визначення подальших дій уряду щодо підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Через рейтинг оцінюється здатність держави до створення конкурентного середовища та сприятливих умов для ведення бізнесу. Досліджено теоретико-практичні засади оцінювання конкурентоспроможності національної економіки на основі розроблених методик Всесвітнім економічним форумом (WEF) та Міжнародним інститутом менеджменту розвитку (IMD). Проаналізовано динаміку конкурентоспроможності України за цими методиками.

Враховуючі низькі рейтингові позиції України, доцільно розробити сукупність послідових організаційно-управлінських дій у контексті визначення пріоритетних національних інтересів, проводити постійний моніторинг факторів, які викликають загрози із метою їх своєчасного усунення та нейтралізації.

Пріоритетним напрямом зміцнення конкурентоспроможності національної економіки є посилення інноваційного вектора економічної динаміки як функції поліпшення макроструктурних пропорцій економіки та оптимізації відтворювальних процесів, зокрема – через інструменти інвестиційної, податкової та амортизаційної політики держави і визначення відповідних пріоритетів державної політики нагромадження.

© Карпенко О.О., Боняр С.М., Карпенко І.О., 2022

ЛІТЕРАТУРА

1. Шелемба Н.С., Хринюк О.С. Оцінка конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації //Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб. тез доп. І Міжнародної наук.- практ. конф., 23 квіт. 2020 р. / Секція 2. Менеджмент міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2020. С.146-147.

2. Україна в рейтингах глобальної конкурентоспроможності / Н.І. Горбаль, О.Ю. Григор'єв, А.Ю. Козачук, Н.Ю. Козачук // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. Том 1. № 1. С. 83–90.

3. Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю підприємства: теорія, методологія, практика. Тернопіль: Економічна думка, 2008. 570 с

4. Портер М. Конкуренція. К.: Вільямс, 2000. 495 с.

5. Портер М. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / А.Олійник (пер. з англ.), Р. Скільський (пер. з англ.). К.: Основи, 1998. 390 с.

6. Porter, M. E. The Competitive Advantage of Nations. New York: Free Press, 1990. (Republished with a new introduction, 1998)

7. Теорія конкурентних переваг. Діамант Портера. URL: http://kykiduki.at.ua/publ/teoriya_konkurentnikh_perevag_diamant_portera/ 1-1-0-40

8. Марчук Л.Л. Міжнародні методики оцінки конкурентоспроможності національної економіки в контексті економічної безпеки // Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 4. С. 337-341.

9. Базилюк Я.Б. Конкурентоспроможність національної економіки: сутність та умови забезпечення. Київ : НІСД, 2002. 132 с.

10. Гришова І.Ю., Бондаренко В.М. Теоретико-методологічні основи управління реструктуризацією переробних підприємств аграрного виробництва // Бізнес Інформ. 2015. №9. С. 365-370.

11. Гришова І.Ю., Стоянова-Коваль С. С. Аналітичне забезпечення економічного розвитку підприємств з позицій інвестиційної привабливості // Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 2. С. 195-204.

12. Gryshova I.Yu., Shestakovska T.L. The asymmetry of the resource configuration and its destructive impact on the capitalization of agribusiness // The Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2017. №2. P.128-133.

13. Gryshova I.Yu., Shestakovska T.L., Glushko O.V. The economic measurement of convergence of institutional impact on the sustainability of development // Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2017. №4. P.75-80.

14. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації: Монографія. К.: КНЕУ, 2004, 273 с.

15. Мерчанський В.В., Ключко В.М., Ключко І.М. Конкурентоспроможність підприємства та управління стратегією його розвитку: колективна монографія. Х.: Вид-во Бровін О.В., 2010. 158 с.

16. Хаустова В.Є., Крячко Є.М., Колодяжна Т.В. Оцінка конкурентоспроможності економік країн світу: теорія та практика. Бізнес Інформ. 2017. №8. с. 49 – 56

17. Синюченко М.І. Конкурентоспроможність національної економіки: дослідження ефективності факторів зростання. Бізнес Інформ. 2014. № 7. С. 14–17.

18. Управління міжнародною конкурентоспроможністю: підприємство – регіон: монографія: за заг.ред. Ю.Г. Козака та І.О. Уханової. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 173 с.

19. Севрук І.М., Тропиніна А.С. Конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації. Бізнес Інформ. 2019. № 5. С. 20–28.

20. The Global Competitiveness Report 2018. Klaus Schwab, World Economic Forum. URL: <https://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>

21. The Global Competitiveness Report 2019 Klaus Schwab, World Economic Forum. URL:

https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

22. Ukraine Competitiveness Rank. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/competitiveness-rank>

23. Артеменко Л. П., Нагорна К. Ю. Сильні та слабкі сторони конкурентоспроможності України // Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф., 22 квіт. 2021 р. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. 144-146.

24. Global Competitiveness Report Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020>

25. Methodology and Principles of Analysis. IMD World Competitiveness Center. URL: <https://www.imd.org/globalassets/wcc/docs/methodology-and-principles-wcc-2017.pdf>

26. IMD World Competitiveness Yearbook 2021. URL: https://nitielibrary.remotexs.in/sites/default/files/wcy_2021_with_covers.pdf

27. Europe dominates, China rises, and the US remains stable in 2021 World Competitiveness Ranking. URL: <https://www.imd.org/news/updates/2021-world-competitiveness-ranking/>

28. Competitiveness Ranking Ukraine. URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/UA/wcy>

29. IMD World Digital Competitiveness Ranking 2021. URL: <https://www.imd.org/wcc/docs/release-2021>

30. China and US pursuing markedly different digital transformations. URL: <https://www.imd.org/news/updates/China-US-pursuing-markedly-different-but-equally-competitive-digital-transformations-WCC/>

31. Digital Competitiveness Ranking Ukraine. URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/UA/digital>

32. The IMD World Talent Ranking. URL: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-talent-competitiveness/>

33. Leaders: pay attention to what really motivates your workers. URL: <https://www.imd.org/news/updates/wcc-leaders-pay-attention-to-what-really-motivates-your-workers/>

34. Talent Ranking Ukraine. URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/UA/talent>

35. Побоченко Л. М. Вплив інноваційного середовища на конкурентоспроможність економіки України. Стратегія розвитку України. 2019. № 2. С. 71-78.

REFERENCES

1. Shelemba N.S., Khryniuk O.S. Otsinka konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky v umovakh hlobalizatsii //Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy: zb. tez dop. I Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf., 23 kvit. 2020 r. / Sektsiia 2. Menedzhment mizhnarodnoho biznesu v umovakh hlobalizatsii. Kyiv: KPI im. Ihoria Sikorskoho, Vyd-vo «Politekhnik», 2020. S.146-147.
2. Ukraina v reitynhakh hlobalnoi konkurentospromozhnosti / N.I. Horbal, O.Iu. Hryhoriev, A.Iu. Kozachuk, N.Iu. Kozachuk // Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky, 2019. Tom 1. № 1. S. 83–90.
3. Tarnavska N. P. Upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstva: teoriia, metodolohiia, praktyka. Ternopil: Ekonomichna dumka, 2008. 570 s
4. Porter M. Konkurentsiiia. K.: Viliams, 2000. 495 s.
5. Porter M. Stratehiia konkurentsii: Metodyka analizu haluzei i diialnosti konkurentiv / A.Oliinyk (per. z anhl.), R. Skilskyi (per. z anhl.). K.: Osnovy, 1998. 390 s.
6. Porter, M. E. The Competitive Advantage of Nations. New York: Free Press, 1990. (Republished with a new introduction, 1998)
7. Teoriia konkurentnykh perevah. Diamant Portera. URL: http://kykiduki.at.ua/publ/teoriia_konkurentnykh_perevag_diamant_portera/1-1-0-40
8. Marchuk L.L. Mizhnarodni metodyky otsinky konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky v konteksti ekonomichnoi bezpeky // Ekonomichnyi analiz: zb. nauk. prats. Ternopilskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet. Ternopil: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu «Ekonomichna dumka», 2017. Tom 27. № 4. S. 337-341.
9. Bazyluk Ya.B. Konkurentospromozhnist natsionalnoi ekonomiky: sutnist ta umovy zabezpechennia. Kyiv : NISD, 2002. 132 s.
10. Hryshova I.Iu., Bondarenko V.M. Teoretyko-metodolohichni osnovy upravlinnia restrukturyzatsiieiu pererobnykh pidpriemstv ahrarynoho vyrobnytstva // Biznes Inform. 2015. №9. S. 365-370.
11. Hryshova I.Iu., Stoianova-Koval S. S. Analychne zabezpechennia ekonomichnoho rozvytku pidpriemstv z pozytsii investytsiinoi pryvablyvosti // Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia. 2015. № 2. S. 195-204.

12. Gryshova I.Yu., Shestakovska T.L. The asymmetry of the resource configuration and its destructive impact on the capitalization of agribusiness // The Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2017. №2. P.128-133.

13. Gryshova I.Yu., Shestakovska T.L., Glushko O.V. The economic measurement of convergence of institutional impact on the sustainability of development // Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2017. №4. P.75-80.

14. Antoniuk L.L. Mizhnarodna konkurentospromozhnist krain: teoriia ta mekhanizm realizatsii: Monohrafiia. K.: KNEU, 2004, 273 s.

15. Merchanskyi V.V., Klochko V.M., Klochko I.M. Konkurentospromozhnist pidprijemstva ta upravlinnia stratehiieiu yoho rozvytku: kolektyvna monohrafiia. Kh.: Vyd-vo Brovin O.V., 2010. 158 s.

16. Khaustova V.Ie., Kriachko Ye.M., Kolodiazna T.V. Otsinka konkurentospromozhnosti ekonomik krain svitu: teoriia ta praktyka. Biznes Inform. 2017. №8. c. 49 – 56

17. Syniuchenko M.I. Konkurentospromozhnist natsionalnoi ekonomiky: doslidzhennia efektyvnosti faktoriv zrostantia. Biznes Inform. 2014. № 7. S. 14–17.

18. Upravlinnia mizhnarodnoiu konkurentospromozhnistiu: pidprijemstvo – rehion: monohrafiia: za zah.red. Yu.H. Kozaka ta I.O. Ukhanovoi. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury, 2019. 173 s.

19. Sevruk I.M., Tropynina A.S. Konkurentospromozhnist natsionalnoi ekonomiky v umovakh hlobalizatsii. Biznes Inform. 2019.№ 5. C. 20–28.

20. The Global Competitiveness Report 2018. Klaus Schwab, World Economic Forum. URL: <https://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>

21. The Global Competitiveness Report 2019 Klaus Schwab, World Economic Forum. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

22. Ukraine Competitiveness Rank. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/competitiveness-rank>

23.Artemenko L. P., Nahorna K. Yu. Sylni ta slabki storony konkurentospromozhnosti Ukrainy //Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy: zb. tez dop. II Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 22 kvit. 2021 r. Kyiv : KPI im. Ihoria Sikorskoho, Vyd-vo «Politekhnikha», 2021. 144-146.

24. Global Competitiveness Report Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020>
25. Methodology and Principles of Analysis. IMD World Competitiveness Center. URL: <https://www.imd.org/globalassets/wcc/docs/methodology-and-principles-wcc-2017.pdf>
26. IMD World Competitiveness Yearbook 2021. URL: https://nitelibrary.remotexs.in/sites/default/files/wcy_2021_with_covers.pdf
27. Europe dominates, China rises, and the US remains stable in 2021 World Competitiveness Ranking. URL: <https://www.imd.org/news/updates/2021-world-competitiveness-ranking/>
28. World Competitiveness Ranking Ukraine. URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/UA/wcy>
29. IMD World Digital Competitiveness Ranking 2021. URL: <https://www.imd.org/wcc/docs/release-2021>
30. China and US pursuing markedly different digital transformations. URL: <https://www.imd.org/news/updates/China-US-pursuing-markedly-different-but-equally-competitive-digital-transformations-WCC/>
31. Digital Competitiveness Ranking Ukraine. URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/UA/digital>
32. The IMD World Talent Ranking. URL: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-talent-competitiveness/>
33. Leaders: pay attention to what really motivates your workers. URL: <https://www.imd.org/news/updates/wcc-leaders-pay-attention-to-what-really-motivates-your-workers/>
34. Talent Ranking Ukraine. URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/UA/talent>
35. Pobochenko L. M. Vplyv innovatsiinoho seredovyscha na konkurentospromozhnist ekonomiky Ukrainy. Stratehiia rozvytku Ukrainy. 2019. № 2. S. 71-78.

СТАТТЯ НАДІЙШЛА ДО РЕДАКЦІЇ 27.04.2022